У зеленому серці каньйону стіни відхилилися від жорсткого початкового плану. Пом'якшивши різкість своїх ліній, вони утворили затишний куточок і по вінця наповнили його свіжістю, округлістю форм та пластичністю. Здавалося, що тут усе відпочивало. Навіть вузенький рівчак — і той на якийсь час стишував тут свій шалений плин, і цього було достатньо, щоб утворити тихе озерце. Червонястий олень з розлогими рогами дрімав, стоячи по коліна у воді і млосно напівзаплющивши очі.

З одного боку, починаючись відразу ж біля озерця, примостився невеличкий лужок, чия пружка зелень тягнулася аж до підніжжя похмуро навислої стіни. Потойбіч озера починався пологий схил, що піднімався вгору й упирався в протилежну стіну каньйону. Схил вкривала м'якенька травичка з острівцями жовтогарячих, пурпурових та золотавих квітів. Але за цією оазою ідилічна мальовничість зникала. Стіни різко збігалися, наближаючись одна до одної, і каньйон перетворювався на хаотичне нагромадження вкритих мохом валунів, задрапірованих зеленою вуаллю з повзучих рослин та гілок дерев. За каньйоном виднілися далекі пагорби, гірські вершини й порослі соснами передгір'я. А ще далі, як хмарини на краю неба, височіли білі мінарети — то нетанучі сніги Сьєри тьмяно виблискували в яскравих променях сонця.

На дні каньйону не було пилу і листя та квіти вражали своєю чистотою й незайманістю. Молода травичка була наче оксамитова. Схилившись над озерцем, три тополі тихо роняли свої схожі на сніг пушинки. На схилі темно-червоні квіти толокнянки насичували повітря весняними пахощами, а її листочки, навчені досвідом, уже починали вигинатися вертикально догори, заздалегідь захищаючи себе від посушливого літа та палючих променів сонця. На відкритих місцинах схилу, куди не сягали найдовші тіні від толокнянки, притулилися калохортуси, схожі на численні зграйки метеликів, що тріпочуть крильцями і ось-ось збираються гайнути в повітря. То тут, то там можна побачити полуничне дерево, цього лісового арлекіна, що дозволяє

підглядати за собою, коли перевдягається зі світло-зеленого вбрання в яскраво-червоне. Це дерево видихає в повітря ніжний аромат своїх дивовижних, наче зроблених з воску, дзвіночків. Ці кремово-білі, схожі на конвалії дзвіночки духмяніють весняною свіжістю.

Повітря й не ворухнеться. Воно важке й сонне від густого аромату квітів. Цей аромат був би набридливим, якби повітря було густим та вологим. Але натомість воно сухе й прохолодне. Воно — як світло зірок, дивним чином трансформоване в атмосферу, пронизану й зігріту променями сонця й ароматизовану пахощами квітів.

Час від часу в клаптиках світла й тіні тріпотів випадковий метелик. І над усім цим панувало тихе монотонне гудіння диких бджіл, цих сибаритів, яким довелося пеститися взимку. Тепер же вони добродушно-лінькувато штовхалися біля поживи, не вважаючи за потрібне марнувати час на неввічливе з'ясування стосунків. А струмочок лився через каньйон так тихо, що лише інколи давав про себе знати слабеньким булькотінням. Його голос був схожий на сонний шепіт, який то припинявся, коли сон глибшав, то знову починався з кожним новим пробудженням.

Рушієм усього був у цьому каньйоні неквапливий дрейф. Дрейфували метелики і промені сонця поміж дерев. Дрейфували звуки — гудіння бджіл і шепіт струмка. Здавалося, що дрейфуючі звуки та дрейфуючі кольори переплітаються і створюють тонку невагому тканину, яка була головною особливістю цього затишного закуточка, його духом. І це був дух не смерті, а рівномірно пульсуючого життя, дух спокою, який не був непорушністю, дух руху, який не був дією, дух відпочинку, безтурботної гармонії, сповненої метушливого буття, але не затьмареної жорстокою боротьбою й тяжкою працею. Дух цієї чудесної місцини був духом мирного життя, заколисаного безтурботністю і задоволеного своїм процвітанням та благополуччям, не потривоженим відлуннями далеких війн.

Червонястий олень з розлогими рогами визнав верховенство духу цієї місцини і дрімав, стоячи по коліна в прохолодному затіненому озері. Тут не було набридливих мух, і він млосно насолоджувався відпочинком. Коли струмок прокидався і починав дзюркотіти, олень нашорошував вуха; але робив він це лінькувато, заздалегідь знаючи: це лише струмок невдоволено буркоче, несподівано виявивши, що заснув.

Але настала мить, коли вуха оленя тривожно підскочили і нашорошилися, зачувши якийсь новий звук. Він повернув голову, вдивляючись у каньйон. Його чутливі ніздрі затремтіли, нюхаючи повітря. Очі оленя не зріли крізь зелену вуаль, за якою зникав, дзюркочучи, струмок, але до його вух долинув чоловічий голос. Чоловік співав пісню — спокійно й монотонно. Аж ось до оленя донісся різкий брязкіт металу об камінь. Зачувши цей звук, він фиркнув, рвучко скаконув — і вистрибнув з води на лужок, відразу ж угрузнувши копитами в оксамитову зелень трави. Там він знову нашорошив вуха і знову понюхав повітря. А потім гайнув через лужок, зупинившись лише одного разу, щоб принюхатися, — і зник з каньйону, беззвучно розчинившись удалині, як легконогий привид.

Брязкання кованих черевиків об каміння чулося все ближче, а голос чоловіка ставав дедалі гучнішим. Він скоріше нагадував речитатив, а з наближенням стали чітко розрізнятися слова пісні:

Зупинись та поглянь на ці гори чудові!

І не бійся всевладної сили гріха!

Свій рюкзак із гріхами залиш за порогом,

Бо сьогодні уранці зустрінешся з Богом.

Зупинись і озирнись,

Та й на гори по-ди-вись!

Пісню супроводжували звуки натужного кректання й тріскіт; і дух ідилічного затишку дременув навтьоки слідком за червонястим оленем. Зелена вуаль затріщала й розірвалася; з прогалини визирнув якийсь чоловік і уставився на озерце з лужком та на покатий, порослий травою схил. То був непростий чоловік. Спочатку окинувши картину одним всеохоплюючим поглядом, він потім почав вивчати її деталі, звіряючи їх зі своїм початковим враженням. І лише після цього розкрив рота, щоби урочисто і недвозначно висловити своє задоволення від побаченого:

— Сили небесні й вогонь чистилища! Ви лишень погляньте на це диво! І гайок, і ставок, і зелений лужок! Мрія золотошукача і рай для його коня! Зелена прохолода для втомлених очей! Відрада для хирлявих мешканців камінних джунглів! Чорт забирай, це ж потаємне угіддя для старателя і місце відпочинку для його віслючка!

Чоловік був русоволосий, а його обличчя мало дві головні риси — доброзичливість та іронічну посмішку. То було рухливе обличчя. Його вираз швидко змінювався відповідно до внутрішнього стану й думок. Тому процес мислення чітко відображався у чоловіка на обличчі. Думки пробігали по ньому, як хвильки, збурені поривом вітру на поверхні озера. Волосся чоловік мав рідке, стирчало воно нерівномірними пучками і було такого ж незрозумілого кольору, що і шкіра його обличчя. Здавалося, що всі кольори, якими наділила його природа, зосередилися в навдивовижу блакитних очах — сміхотливих і веселих. У них було багато наївного дитячого здивування, але водночас проглядалися і неабияка впевненість у своїх силах та відчуття власної правоти, ґрунтовані на великому особистому досвіді й житейській мудрості.

У дірку, що він її прорвав у вуалі плющів, чоловік прокинув кайло, лопату й ківш для промивки золота. А потім проліз і сам. Він був одягнений у вицвілий комбінезон і чорну сорочку, на ногах мав підбиті гвіздками важкі черевики, а на голові — капелюха, чиї безформність і плямистість свідчили про те, що йому довелося не раз побувати і під

дощем, і під палючим сонцем, і біля табірного вогнища. Чоловік випростався і став здивовано оглядати широко розкритими очима принадності таємничого закуточка. Ніздрі його, вдихаючи солодкі пахощі оази, посмикувалися і тремтіли від задоволення, очі перетворилися на сміхотливі блакитні щілинки, на обличчі з'явилася радісна гримаса, вуста його розкрилися, і він захоплено вигукнув:

— Кульбабки та прекрасні мальви! Як же тут гарно пахне! От і розказуйте мені тепер про трояндову олію та одеколон! Хіба ж вони годяться проти цих ароматів?

Чоловік мав схильність до внутрішніх монологів. Мінливі вирази його обличчя дійсно відображали кожну його думку й настрій, але язик, хочеш не хочеш, біг позаду, як прив'язаний, і все повторював зі скрупульозністю стенографа.

Прилігши на краєчку озерця, чоловік надовго припав губами до прохолодної води. "Смакота!" — промимрив він, а потім підняв голову, поглянув на порослий травою схил і витер рота рукою. Схил привабив його увагу. Лежачи на животі, чоловік довго й прискіпливо вивчав форму пагорба. Досвідченим оком пробігся він угору до осипаної стіни каньйону, а потім — униз, аж до поверхні води. Повільно підвівшись, він удостоїв зелений схил другого уважного погляду.

"Добре, — мовив чоловік. — Саме те, що треба", — виснував він, беручи кайло, лопату й ківш.

Легко перестрибуючи з валуна на валун, він перейшов через струмок за озерцем. У тому місці, де схил торкався води, він набрав повну лопату землі і кинув її в ківш для промивки. Потім присів, узяв ківш обома руками і, трохи занурівши у струмок, почав обертати його вправними круговими рухами, від яких вода, то прибуваючи, то убуваючи, почала промивати землю й дрібні камінці. Більші й легші часточки спливали на поверхню, і він вимивав їх через низький край ковша, уміло занурюючи

його в проточну воду. Щоб прискорити процес, чоловік час від часу намацував пальцями великі камені і викидав їх.

Вміст ковша швидко зменшувався, аж поки в ньому не лишилися тільки дрібнюсінькі часточки каміння та землі. Від тієї миті чоловік став працювати дуже ретельно й уважно. Почалася тонка промивка, і він працював дедалі ретельніше, прискіпливо вдивляючись у ківш і роблячи легенькі й вивірені дотики. Нарешті, здавалося, в ковші не залишилося нічого, окрім води; але швидким обертальним рухом чоловік вихлюпнув воду через край ковша у струмок і виявив на його дні шар темного піску. Той шар був такий тонесенький, що скидався на мазок фарби. Старатель нахилився над ковшем й уважно придивився. На дні блиснула маленька золота цятка. Він знову занурив ківш у струмок і набрав трохи води. Потім швидким рухом пропустив її по дну, знову й знову перемиваючи часточки темного піску. Винагородою за його зусилля стала ще одна золота цятка.

Тепер промивка стала дуже й дуже ретельною, аж надто ретельною для звичайного старательства. Чоловік почав обробляти темний пісок маленькими порціями, потроху перепускаючи його через невисокий край ковша. І кожну маленьку порцію він досліджував украй ретельно, не пропускаючи буквально жодної зернини і лише потім вихлюпуючи її у струмок. Ревно, мало-помалу випускав він темний пісок. Ось на краєчку зависла золота зернинка, і чоловік, вправно змінивши потік води, загнав її назад. Таким чином він видивився ще одну золоту піщинку, а потім — ще одну. Старатель виявляв про них неабияку турботу. Наче пастух зганяв він їх у череду, щоб жодна не підбилася від нього і не пропала. Нарешті в ковші, де колись була купка землі, не лишилося нічого, окрім череди золотих зернинок. Чоловік полічив їх, а потім, після стількох трудів, узяв та й вихлюпнув з ковша разом із залишком води.

Але коли старатель підвівся, очі його світилися оптимізмом. "Сім", — гучно промимрив він, уголос підтверджуючи кількість золотих блискіток, на які він поклав стільки труда і які так недбало викинув геть. "Сім", —

повторив чоловік з притиском, наче намагаючись закарбувати цю цифру у своїй пам'яті.

Якийсь час він простояв непорушно, оглядаючи схил. І в його очах знову відбилася гостра цікавість, а в поставі з'явилися збудженість та екзальтація — як у хижака, що відчув свіжий запах здобичі.

Пройшовши кілька кроків униз по струмку, він знову набрав у ківш землі.

І знову — після ретельної промивки та збирання докупи череди із золотих зернинок — він вихлюпнув їх у воду, перед тим полічивши.

"П'ять", — промимрив старатель. І повторив: "П'ять".

Не втримавшись, він знов уважно обдивився пологий схил, а потім знову заходився наповнювати ківш землею, рухаючись униз за течією. Його золоті стада почали зменшуватися. "Чотири, три, два, один" — такими були відмітки, що закарбувалися в його пам'яті. Коли ж результатом його зусиль стала лише одна золота зернинка, старатель припинив своє заняття і розклав вогнище із сухого гілляччя.

Поклавши на нього ківш, він став чекати, аж поки той не став синьо-чорним. Потім підняв і критично обдивився з усіх боків, після чого схвально кивнув. На такому темному фоні жодна золота піщинка не мала ані найменшого шансу втекти.

Йдучи за течією, чоловік знову почав промивати пісок. Винагородою стала одна золота зернинка. У третьому ковші золота не виявилося взагалі. Не вдовольнившись результатами, старатель промив ще три ковші, набираючи лопатою землю через проміжки у три фути. І кожен ківш був порожнім. Але цей факт не тільки не розчарував його, а, здавалося, навпаки — викликав чимале задоволення. З кожним порожнім ковшем піднесення чоловіка зростало, аж поки він не підвівся

і не вигукнув у захваті: "Якщо це не те, що я шукаю, то нехай Господь негайно уразить мене розладом шлунка!"

Повернувшись до місця, де він почав свої розкопки, старатель почав мити пісок, рухаючись проти течії струмка. І спочатку чисельність його золотих стад зросла, причому зросла суттєво. "Чотирнадцять, вісімнадцять, двадцять один, двадцять шість", — відбивалося в його пам'яті, як у касовому апараті. А на підході до озерця здобич була найбагатшою: тридцять шість золотих зернинок.

"Ще трохи, і можна відкладати на чорний день", — зазначив старатель з розчаруванням у голосі, дивлячись., як вода змиває його улов.

Сонце видерлося на вершечок неба. А чоловік усе ще працював. Ківш за ковшем рухався він проти течії, і результати його розкопок ставали скромнішими.

"Та вона просто водить мене за носа, як та молодиця!" — захоплено вигукнув він, коли в лопаті землі виявилася лише одна золота блискітка.

Коли ж кілька промивок не дали жодного результату, старатель задоволено випростався і зміряв зелений схил впевненим поглядом.

"Ага, пані Золота Жило!" — скрикнув він, наче звертаючись до якоїсь невидимої слухачки, що сховалася від нього під зеленою поверхнею схилу. — Я йду до вас, пані Жило, іду! І я до вас неодмінно доберуся! Чуєте мене, пані Жило? Доберуся, бо це така ж суща правда, як і те, що гарбуз — не цвітна капуста".

Чоловік обернувся і кинув оцінюючий погляд на сонце в неозорій блакиті безхмарного неба. А потім пішов униз по каньйону вздовж лінії викопаних ним ямок. Перетнувши струмок за озерцем, він зник за зеленим покривалом. З тимчасовим поверненням тиші та спокою до

затишного закуточка його дух все одно не мав можливості туди повернутися, бо чоловік порушував тишу округи ритмічними співами і голос його владно панував у каньйоні.

Невдовзі старатель повернувся, іще сильніше брязкаючи об каміння підковами. Зелене покривало несамовито затремтіло і почало розгойдуватися сюди-туди, наче за ним точилася якась нежартівлива боротьба. Почувся скрегіт і брязкання металу. Голос чоловіка зірвався на крик, і в ньому з'явилися командні нотки. З-за покривала, хекаючи, вигулькнуло якесь масивне тіло. Потім гучно затріщали гілки, почулося клацання, і на відкритий простір — під дощем листопаду — вискочив кінь. На його спині був мішок, за яким тягнулися обірвані стебла плющів і поламані гілки лози. Тварина спочатку ошелешено поглянула на місцину, в яку її не досить ввічливо заштовхали, а потім опустила голову до трави і з задоволенням почала пастися. За мить крізь покривало продерся ще один кінь. Він був послизнувся на порослому мохом валуні, але відразу ж поновив рівновагу, коли копита його вгрузли в піддатливу поверхню лужка. Він був без поклажі, хоча до його спини було прикріплене високе мексиканське сідло, подряпане і вицвіле від довгого використання.

Процесію замикав старатель. Замисливши залишитися тут надовго, він скинув на землю мішок та сідло і відпустив коней попастися. Потім дістав харчі, сковорідку і кавовий чайник. Назбиравши купку сухого гілляччя, він знайшов кілька каменів і влаштував місце для вогнища.

"Ну й зголоднів же я, — сказав він. — Легко ум'яв би залізний заступ та підкови, та ще й добавки попросив би".

Випроставшись, він поліз у кишеню за сірниками, і його очі ковзнули по гладі озерця й уставилися на зелений схил. Пальці, що були стиснули коробок із сірниками, розтулилися, і витягнута з кишені рука виявилася порожньою.

Чоловік явно вагався, роздумуючи. Він поглядав то на свої приготування до обіду, то на пагорбок.

"Піду іще позалицяюся до пані Жили", — вирішив старатель і почав перебиратися через ручай.

"Може, дарма стараюся, — пробурмотів він, наче виправдовуючись, — але нічого страшного не станеться, якщо я поїм через годину".

І на відстані кількох футів від першої лінії ямок він розпочав другу. Сонце перевалило на захід, тіні подовжилися, але чоловік заповзято працював. Згодом він розпочав третю лінію розкопок, потім почав рухатися впоперек, піднімаючись схилом. У центрі кожної з ліній здобич була найбагатшою, а на їхніх кінцях не було майже нічого. У міру підйому по схилу лінії ставали помітно коротшими. Закономірність, із якою зменшувалася їхня довжина, свідчила про те, що десь угорі остання лінія буде такою короткою, що не матиме довжини взагалі і перетвориться на точку. У результаті розкопок виходило щось на кшталт перевернутої літери V. Лінії, що сходилися у вершечку перевернутого V, вказували на межі золотоносної породи. А сам вершечок цієї літери і був метою старателя. Він часто кидав погляди на збіжні лінії, намагаючись вирахувати точку, у якій має скінчитися золотоносна порода. Десь там і мала переховуватися "пані Жила", бо саме так старатель звернувся до цієї уявної точки на горі пагорба, коли вигукнув: "Спускайтеся вниз, пані Жило! Будьте розважливі, не пручайтеся і спускайтеся!"

"Що ж, гаразд, — додавав старатель, наче збагнувши, що вмовляння його марні. — Гаразд, пані Жило. Тепер мені ясно, що я сам муситиму заявитися до вас і взяти силою. І я обов'язково прийду. Обов'язково!" — погрожував він згодом.

Кожен ківш він промивав, і, в міру підйому на схил, його улов ставав дедалі багатшим, аж поки він не припинив викидати його і не став

зсипати в коробочок з-під пекарського порошку, який недбало носив у кишені комбінезона. Він так захопився роботою, що не помітив, як залягли сутінки, що провіщали близький прихід ночі. Але тільки тоді, коли золоті піщинки стало погано видно на дні ковша, збагнув чоловік, скільки часу спливло. Він різко випростався. Вираз мимовільного здивування розплився по його обличчю, і він стиха пробурмотів: "Прокляття! Провалитися мені на місці! Якщо я зараз же не покину, то коли ж я повечеряю?"

Спотикаючись у темряві, він перебрався через струмок і розвів своє давно спізніле багаття. Вечеря його складалася з вівсяних ліпеників, шинки та розігрітих бобів. Потім чоловік викурив люльку біля згасаючого вогнища, прислухаючись до нічних шумів і споглядаючи залитий місячним сяйвом каньйон. Після цього він розгорнув постіль, зняв важкі черевики і до підборіддя вкрився ковдрою. У місячному сяйві його обличчя біліло, як обличчя мерця. Але мрець нежданно воскрес, бо перевернувся на бік, сперся на лікоть і мовив сонним голосом, дивлячись на схил пагорба: "Доброї ночі вам, пані Жило, доброї ночі!"

Сірий світанок він проспав і спав доти, аж поки промені сонця не почали просвічувати крізь заплющені повіки. Він різко прокинувся і почав озиратися довкола, поновлюючи безперервність буття і ототожнюючи своє "я" з раніш прожитими днями.

Щоб вдягнутися, йому варто було лише надіти черевики. Чоловік поглянув спочатку на схил, потім на попіл згаслого вогнища, трохи повагався, але все ж таки переборов спокусу і почав розводити вогонь.

"Охолонь, Білле, охолонь, — умовляв він сам себе. — Куди поспішати? Ще встигнеш спітніти і виморитися. Пані Жила почекає. Поки ти снідатимеш, нікуди вона не дінеться. А тепер, Білле, час тобі додати чогось свіженького до свого меню. Тож уперед, до діла".

Біля краю води він вирізав коротку палю і дістав із кишені шматок леси й замизкану штучну муху.

"Мо', рано-вранці клюватиме, хтозна", — пробурмотів чоловік, закидаючи вудку в озеро. За мить він уже радісно гукав: "А що я казав, га? Що я казав?"

Котушки на вудці він не мав, часу марнувати не хотів, і на одній лише силі витягнув з води тріпотливу десяти-дюймову форель. Ця та ще три форелі, спіймані з невеличкими інтервалами, і пішли йому на сніданок. Йдучи до схилу через струмок, він зупинився на камені, вражений несподіваною думкою, і замислився.

"Краще піду пройдуся вниз по струмкові, — мовив старатель. — Хтозна — чи не вештається тут якийсь негідник?"

Але пішов таки через струмок, приказуючи: "Все ж таки треба було сходити й перевірити". Та коли він узявся за роботу, то думка про обережність швидко вилетіла в нього з голови.

Коли стемніло, чоловік розігнувся. Його поперек болів від довгої напруженої праці в зігнутому положенні. Потираючи рукою затерплі м'язи, він мовив: "От чорт забирай! Ну що ви на це скажете? Знову геть-чисто забув про обід! Якщо не пильнуватиму, то незабаром перетворюся на здихлю, що харчується двічі на день".

"Жила — то така клята штука, що швидко змусить людину забути не лише про обід, а й про сніданок — однозначно", — філософськи зазначив він, заповзаючи під ковдру. Лягаючи спати, він знову не проминув гукнути в напрямку пагорба: "Доброї ночі, пані Жило, доброї ночі!"

Вставши з першими променями сонця і наспіх поснідавши, чоловік заходився працювати. Його наче лихоманка охопила. З кожним намитим ковшем, який давав дедалі більший улов, вона не вщухала, а навпаки —

лише посилювалася. Щоки його розчервонітися — і зовсім не від спекотного сонця. Старатель працював, геть забувши про втому і час. Наповнивши ківш землею, він прудко біг униз, щоб промити його; не встигав він його промити, як уже знову, засапавшись, очманіло біг угору, щоб знову його наповнити.

Чоловік уже перебував за сто ярдів від озерця, і перевернуте V починало набувати певних пропорцій. Ширина золотоносної ділянки невпинно зменшувалася, і старатель раз по раз подумки продовжував збіжні лінії, що мали зійтися далі вгорі. Вершина перевернутої літери була його метою, і він уперто йшов до неї, наповнюючи ківш за ковшем.

"Якраз два ярди угору за отим кущем толокнянки і один ярд праворуч", — нарешті виснував чоловік.

Потім його охопила спокуса. "Це ж так просто, як двічі по два", — мовив він, полишаючи свій тяжкий труд і видираючись схилом до здогадної вершини V. Наповнивши ківш, він поніс його донизу, щоб промити. Золота в ньому і близько не було. Старатель почав копати вглиб і вшир, наповнивши та промивши десятки ковшів, але не отримав у винагороду жодної зернинки золота. Розлютившись на себе за те, що піддався спокусі, чоловік почав немилосердно і брутально лаяти себе й принижувати. Потім він повернувся назад і знову взявся копати вздовж збіжних ліній.

"Заспокойся, Білле, заспокойся і не роби поспішних кроків, — став він умовляти себе, як малу дитину. — Короткий шлях до мети — не твоя стезя, і тобі давно пора вже це затямити. Будь розумнішим, Білле, будь розумнішим. Працюй спокійно і не поспішаючи — ось твій девіз. Тож дотримуйся його. І тільки його".

Відстань між протилежними ямками скорочувалася, свідчачи про те, що сторони літери V збігалися; але з кожним разом копати доводилося дедалі глибше. Золотий слід вів у глиб пагорба. Щоб узріти блискітки в

ковші, доводилося заглиблюватися на тридцять дюймів. Земля з глибини двадцять п'ять та тридцять п'ять футів давала порожні ковші. А на підніжжі літери, біля води, золото лежало буквально під корінцями трави. Що вище піднімався старатель по схилу, то глибше залягало золото. Вирити яму три фути завглибшки було завданням не з легких, а до уявної вершини їх треба було викопати іще силу-силенну. "Іще неясно, як глибоко під землю вона пірне", — зітхнув чоловік, на мить перервавшись і розтираючи зболілу спину.

Згоряючи від лихоманкової пристрасті, з ниючим попереком і ниючими м'язами, вгризаючись у м'яку коричневу землю кайлом та лопатою, трудився чоловік на схилі пагорка. Перед ним спускався рівненький схил, порослий квітами, від яких ішов солодкий аромат. За собою ж він залишав спустошення та руйнування. Схоже було, що на гладенькій поверхні пагорба вискочив якийсь жахливий висип. Старатель рухався повільно, як слимак, загиджуючи красу своїм бридким слідом.

Хоча золотоносний шар ховався дедалі глибше під поверхню, тим самим збільшуючи кількість роботи для старателя, останній знаходив утіху в кількості золота в ковші, що дедалі зростала. Двадцять центів, тридцять центів, п'ятдесят, шістдесят — такою була вартість здобичі, а коли почало сутеніти, ківш дав рекорд: на долар золота з лопати землі.

"Б'юся об заклад: така вже моя лиха доля, що припхається сюди завтра якийсь надміру цікавий конкурент, щоб попастися на моєму пасовиську", — сонно пробурмотів старатель, підтягуючи ковдру собі під бороду.

Раптом він смикнувся і рвучко сів. "Білле! — різко вигукнув він. — Ось послухай мене, Білле, завтра вранці обов'язково побороди і подивися — чи нема кого тут. Уторопав? Завтра вранці — і не забудь!"

Чоловік позіхнув, поглянув на схил пагорка і гукнув: "Добраніч, пані Жило!"

Наступного ранку він випередив сонце, бо, коли його промені впали на нього, він уже встиг поснідати і видряпувався по стіні каньйону з того боку, де вона осипалася і таким чином давала можливість вибратися нагору. Нагорі ж він озирнувся і побачив, що він тут сам-один, а довкола, куди не кинь погляд, — ані душі. Скільки сягало око, перед ним, одна за одною, здіймалися гори. Вони бовваніли на фоні білих піків Сьєри — найвищого кряжу цього станового хребта Західного світу, що вивищувався до самісіньких небес. На півночі та півдні чітко вимальовувалися поперечні гірські системи, які вносили певний дисонанс в основний напрямок цього гірського моря. У західному ж напрямку гірські хребти поступово, один за одним, сходили нанівець, перетворюючись на пологі пагорби, які, у свою чергу, мало-помалу перетворювалися на величезну долину, якої йому не було видно.

І в усьому цьому могутньому застиглому сплескові земної поверхні ніде не було знати ані найменшої ознаки людини чи слідів її діяльності. Чоловік вдивлявся вдаль довго і прискіпливо. Одного разу йому здалося, що в цьому ж каньйоні він побачив на великій відстані слабку подобу диму. Придивившись знову, він вирішив, що то — рожевий серпанок, відтінений звивистим вигином каньйону.

"Агов, пані Золота Жило! — гукнув старатель, і каньйоном пішла луна. — Виходьте на поверхню! Я йду до вас, пані Жило, вже йду!"

Через важкі шкраби на ногах чоловік виглядав незграбно, але із запаморочливої висоти він зістрибнув легко, як гірський козел. Камінь, що піддався під його ногою на самісінькому краєчку урвища, аж ніяк не вивів його з рівноваги. Здавалося, він точно знав той час, протягом якого поворот каменя може перерости в катастрофу, і тому встигав використовувати цю хитку опору для миттєвого дотику, що давав йому можливість безпечно рухатися далі. Там, де поверхня була такою крутою, що встояти вертикально не можна було й півсекунди, чоловік

ані миті не вагався. Його нога спиралася на цю зрадливу поверхню лише на якусь неймовірно малу частку секунди, що могла стати фатальною, — і він, відштовхнувшись, уже нісся далі. А там, де про короткочасну опору навіть мови не могло бути, чоловік проскакував, чіпляючись то за виступаючий камінь, то за впадину, то за чахлий кущик. Нарешті, несамовито заволавши і зробивши шалений стрибок, він спричинив зсув ґрунту і завершив свій спуск, сидячи верхи на кількох тоннах обваленої землі та гравію.

Його перший вранішній намив дав більше двох доларів крупнозернистого золота. Це трапилося в центрі літери V. Далі по обидва боки ліній уміст золота різко падав. Поперечні ж лінії ставали дуже короткими. А самі ж бокові сторони перевернутого V містилися одна від одної на відстані всього-на-всього кількох ярдів. До точки збігу залишалося пройти кілька ярдів угору. Але золотоносна порода дедалі більше заглиблювалася в землю. Після полудня старателю вже доводилося викопувати п'ятифутові пробні ями, щоб дістатися до золотоносного шару.

А на той час сам золотоносний шар перетворився на розсипне родовище, і чоловік вирішив, що після знаходження жили повернеться сюди для її розробки. Але зростаюча золотоносність ковша почала його бентежити. Під вечір вартість намивів зросла до трьох-чотирьох доларів. Чоловік ошелешено почухав потилицю і поглянув угору по схилу, де в кількох футах від нього стирчав кущ толокнянки, що позначав приблизне розташування вершини літери V. Він кивнув і мовив пророчим тоном: "Одне з двох, Білле, одне з двох. Або пані Жила розсипалася і заглибилася в пагорб, або вона буде такою багатою, що ти не зможеш забрати її всю із собою. Ото буде жах!" І старатель захихикав, роздумуючи над такою приємною дилемою.

Ніч заскочила його на березі струмка, коли він, напружуючи очі в темряві, що ставала дедалі густішою, намивав останню порцію золота.

"От якби у мене ще й ліхтарик електричний був, — подумав старатель, — то я зміг би працювати допізна".

Тієї ночі чоловік ніяк не міг заснути. Багато разів він зосереджувався і заплющував очі, щоб прискорити прихід сну, але в крові його пульсувало таке пристрасне бажання, що він час від часу розплющував очі і зморено мимрив: "От якби скоріше розвиднілося!"

Нарешті він заснув, але розкліпив очі, як тільки зблідли зорі, а коли почало сіріти, він уже поснідав і видряпувався схилом до таємничого житла пані Золотої Жили.

У першій поперечній розкопці вистачило місця лише для трьох ям — таким вузьким став золотоносний шар і таким близьким був той золотий фонтан, до якого він ішов ось уже чотири дні.

"Спокійно, Білле, спокійно", — умовляв він сам себе, розчищаючи поверхню для останньої ями, у якій бічні лінії літери V мали, нарешті, зійтися в одну точку.

"Я вас міцно вхопив за талію, пані Жило, і тепер ви від мене нікуди не втечете", — час від часу повторював старатель, заганяючи заступ у землю. Він заглибився на чотири, п'ять, шість футів. Копати стало важче. Ось заступ скреготнув об розсипчасте каміння. Він підняв уламок і уважно до нього придивився.

"Струхлявілий кварц", — виснував старатель і заступом розчистив дно ями від землі, що нападала згори. Потім заходився длубати кварц кайлом, і з кожним ударом розбите каміння розліталося навсібіч. Потім він узяв у руки лопату і розгорнув подрібнену масу. В око йому впало жовтувате мерехтіння. Відкинувши лопату вбік, він швидко присів. Як фермер зчищає липку землю зі щойно викопаної картоплини, так і старатель, тримаючи в руках шматок трухлявого кварцу, став зчищати з нього ґрунт.

"Матір Божа! — вигукнув він. — Та тут його повно! Цілі брили й грудки! Брили й грудки золота!"

Те, що він тримав у руках, виявилося каменем лише наполовину. Інша ж половина була з чистого золота. Старатель кинув шматок у ківш і ретельно розглянув іще один шматок. На перший погляд, там було мало жовтизни, але своїми дужими пальцями чоловік зчистив трухлявий кварц — і його долоні освітилися жовтим мерехтінням. Шматочок за шматочком очищав він від бруду і кидав у ківш. То була справжнісінька скарбниця. Кварц так струхлявів, що його було менше, аніж золота. Раз по раз натрапляв старатель на шматочки зовсім без кварцу. То було чисте золото. Розколота кайлом брила блищала, як жменька жовтих діамантів, і він поволі обдивлявся їх то з одного, то з другого боку, спостерігаючи, як міниться світло, що падало на них.

"От тепер побазікайте, що я даремно старався! — зневажливо пхикнув чоловік. — Спочатку здавалося, що накопаю на тридцять центів. А докопався до Чистого Золота. Тому віднині цей каньйон буде називатися Каньйон з Чистого Золота, ось так!"

І, сидячи навпочіпки, старатель продовжив роздивлятися шматочки й кидати "їх у ківш. Раптом у нього виникло непевне відчуття небезпеки. Наче на нього впала якась тінь. Але тіні не було. Його серце скаконуло аж до горла і перекрило дихання. Потім по спині побігли мурашки, і він відчув, як холодна сорочка прилипла до тіла.

Чоловік не підскочив і не став озиратися. І навіть не поворухнувся. Він почав міркувати над природою лиховісного передчуття, яке щойно виникло, намагаючись визначити джерело тієї магічної сили, що попередила його про небезпеку, і прагнучи відчути реальну присутність того невидимого, що йому загрожувало. Речі, що випромінюють ворожість, мають свою ауру, яка виявляється у флюїдах надто ефемерних, щоб їх сприймали органи чуття. Він відчував цю ауру, але не знав, як саме. Те відчуття було подібне до того, що виникає, коли на сонце находить хмара. Здавалося, що між ним та життям з'явилося щось

темне, задушливе й загрозливе; то був морок, який поглинав життя і наближав смерть — його смерть.

Кожна часточка його тіла криком кричала, спонукуючи підстрибнути і виступити проти невидимої небезпеки, але розум його придушив паніку, і він так і лишився сидіти навпочіпки, тримаючи в руках шматочки золота. Він не наважувався озирнутися, але вже збагнув: щось є позад нього і над ним. Чоловік удав, що його дуже зацікавило золото, яке він тримав у руках. Він став роздивлятися його з усіх боків, повертаючи сюди-туди і стираючи з нього бруд. І увесь цей час він знав, що Хтось стоїть позаду і, зазираючи йому через плече, теж дивиться на золото.

Не перестаючи удавати зацікавленість шматками золота в руці, старатель уважно прислухався і почув, як дихає та істота, що стояла позад нього. Його очі понишпорили по землі попереду, шукаючи хоч якусь зброю, але побачили лише видобуте золото, абсолютно непридатне в цій екстремальній ситуації. Так, поруч було кайло, яким можна було скористатися при нагоді, але такої нагоди зараз не було. І старатель збагнув, у яку страшну халепу потрапив. Він сидів у вузькій ямі сім футів завглибшки. Голова його перебувала нижче поверхні ґрунту. То була пастка.

А він так і сидів навпочіпки — спокійний і зосереджений. Але розум його, оцінюючи кожний чинник, робив висновок про повну безнадійність ситуації. Старатель продовжував зчищати бруд із золота і кидати його шматочки в ківш. І більше він нічого не міг вдіяти. Однак він знав, що рано чи пізно йому доведеться підвестися і повернутися обличчям до тієї небезпеки, що дихала у спину. Спливав час, і з кожною хвилиною він дедалі ясніше усвідомлював, що наближається хвилина, коли він мусить випростатися, або — і від цієї думки холодна мокра сорочка знову прилипла до його тіла — йому доведеться зустріти смерть, сидячи навпочіпки над своїм скарбом.

Зчищаючи землю із золота, він продовжував сидіти і розмірковувати — як же йому краще підвестися. Можна різко підскочити і, щосили чіпляючись руками та ногами за стінки ями, вистрибнути з неї й кинутися на того, хто стояв на рівненькій поверхні позаду і випромінював загрозу. А можна підвестися удавано повільної недбало і скоса зиркнути на істоту, що стояла позаду. Його інтуїція і кожна войовнича клітина тіла виступали за те, щоб прожогом вискочити з ями. Але інтелект і досвід схилялися до повільної й обережної зустрічі з істотою, яка становила загрозу і яка залишалася невидимою. Але поки чоловік роздумував, пролунав оглушливий гуркіт. У ту ж мить він отримав запаморочливий удар у лівий бік спини, і від точки удару по всьому тілу враз поширився пекучий вогонь. Він високо підскочив, але, не встигнувши випрямитися, впав. Тіло, скоцюрбившись, як раптово обпалений полум'ям листок, упало вниз. Груди вдарилися об ківш із золотом, а обличчя вперлося в купу землі та породи. Через тісноту на дні ями ноги переплелися і підігнулися, а потім кілька разів конвульсивно тріпнулися. Тіло старателя затряслося, як у малярійній лихоманці. Його легені повільно розширилися, і почулося глибоке тяжке зітхання. Потім повільно, дуже повільно повітря вийшло з легенів; тіло обм'якло і непорушно застигло.

Над ямою стояв якийсь чоловік з револьвером у руці і вдивлявся вниз. Довго й уважно дивився він на впале навзнак непорушне тіло, що лежало на дні. Потім чужинець сів на край так, щоб йому було все добре видно, і поклав револьвер на коліно. Засунувши руку в кишеню, він витягнув звідти шматок коричневого паперу і кинув на нього дещицю тютюну. Ця комбінація перетворилася на коротку і товсту цигарку з підігнутими всередину краями. І жодного разу чужинець не відірвав погляду від тіла на дні ями. Запаливши цигарку, він повільно, з насолодою зробив глибоку затяжку. Курив чужинець повільно. Одного разу цигарка згасла, і він запалив її знову. І увесь цей час він не зводив очей з тіла, що лежало внизу.

Нарешті від викинув недопалок і підвівся, а потім підступив до ями. Спершись об її краї обома руками і тримаючи у правій револьвер, він

напружив м'язи і став повільно спускатися вниз. Коли до дна залишився ярд, чужинець ослабив руки і зістрибнув униз.

Та як тільки його ноги торкнулися дна, він побачив, як руки старателя рвучко випросталися, і відчув на своїх ногах їхню залізну хватку. Старатель миттю смикнув чужинця за ноги і перекинув його. Стрибаючи у яму, чужинець підняв руки, і тому в той момент револьвер опинився в нього над головою. Зі швидкістю не меншою, аніж швидкість рук, які схопили його за ноги, він рвонув револьвер униз. Ще перебуваючи в польоті, ще не встигнувши впасти на землю, він натиснув на курок. У замкнутому просторі постріл пролунав оглушливо. Яма наповнилася димом, і йому нічого не стало видно. Він гепнувся спиною на дно ями, і в ту ж мить на нього швидко, як кіт, наскочив старатель. Та навіть тоді, коли він придушив чужинця зверху, той зігнув свою праву руку і спробував вистрелити, але в цей момент рудокоп торохнув його ліктем по руці. Ствол підскочив догори, і куля глухо вдарилася в стінку ями.

Мить — і чужинець відчув хватку старателя на своєму зап'ясті. Тепер боротьба точилася за револьвер. Кожен чоловік намагався повернути його у бік супротивника. Дим почав вивітрюватися з ями, і чужинець, лежачи на боці, вже почав був трохи бачити. Але раптом у цю мить його засліпила жменя землі, яку кинув йому в очі супротивник. Його хватка на револьвері мимоволі ослабла. Ще мить — і чужинець відчув, як на його мозок обрушилася гримуча темрява, а потім ту темряву поглинула ще більша темрява — вічна.

Але старатель стріляв і стріляв, аж поки в револьвері не скінчилися патрони. А потім відкинув його вбік і всівся на ноги убитого.

Він судомно хлипав і ловив ротом повітря. "Ах ти ж гидотна падлюко! — проказав він, важко дихаючи. — Йшов за мною по сліду, підождав, поки я виконаю роботу, а потім — у спину мені стріляєш?!"

Рудокоп ледь не заплакав від люті й виснаження. Повернувшись, він придивився до обличчя мерця. Воно було присипане землею та камінцями, і тому важко було до пуття роздивитися його риси.

"Уперше бачу цю сволоту, — зробив висновок старатель, завершивши свій огляд. — Ясна річ, це — звичайнісінький злодюжка, чорти б його забрали! І воно стріляє мені в спину, ви тільки уявіть собі! Воно стріляє мені в спину!"

Він розстебнув сорочку і помацав свій бік — спереду і ззаду.

"Ти диви: пройшла наскрізь — і хоч би що! — вигукнув він радісно. — Б'юся об заклад, він знав, куди цілив, але смикнув револьвер, коли натискав на курок, — гидотний слимак! Та я показав йому, де раки зимують! Показав, як на вербі груші ростуть!"

Він знову помацав пальцями кульовий отвір у боці, і тінь занепокоєння промайнула по його обличчю. "Схоже, ця дірка не на жарт розболиться! — виснував старатель. — Тож чим скоріше я вшиюся звідси і заштопаю її, тим краще буде для мене".

Виповзши з ями, він пішов униз по схилу до свого табору. Через півгодини він повернувся, ведучи за собою в'ючного коня. З-під розстебнутої сорочки виглядало ганчір'я, яким він наспіх перев'язав свою рану. Ліва рука його рухалася повільно і незграбно, але все одно — рухалася. Зробивши петлю з кріпильної мотузки, він піддів її під пахви мерця і витягнув його конем з ями, а потім заходився збирати своє золото. Старатель працював кілька годин поспіль, часто зупиняючись і даючи перепочинок ослаблій лівій руці і вигукуючи: "І цей гидотний слимак вистрелив мені в спину! Ах ти ж гидотний слимак!"

Зібравши увесь свій скарб і надійно замотавши його у пакунки з ковдри, він оцінив його вартість.

"Тут — чотириста фунтів, інакше не зійти мені з цього місця, — виснував він. — Ну, двісті з них — це кварц та земля, у залишку маємо двісті фунтів золота. Білле, прокинься! Двісті фунтів золота! Сорок тисяч доларів! І вони — всі твої! Усі твої!"

Він захоплено почухав потилицю — і раптом намацав на голові якийсь незвичний рубець. Помацав далі — і виявилося, що той рубець був кілька дюймів завдовжки. То була борозна на його голові, проорана другою кулею.

Він розлючено підійшов до мерця.

"Яка ж ти сволота! — накинувся він на нього. — Яка ж ти сволота! Але я дав тобі чортів — на тому світі вистачить! Я навіть тебе пристойно поховаю. Ти б для мене такого ні за що не зробив".

Підтягнувши труп до краю ями, старатель зіштовхнув його вниз. Мрець із глухим звуком гепнувся на дно і завмер на боці, а голова його повернулася обличчям догори. Старатель зазирнув усередину.

"Ех ти — у спину мені стріляв!" — мовив він докірливо.

Кайлом та лопатою закидав він яму, а потім навантажив золото на коня. Для однієї тварини вага була завелика, тому, дістався табору біля озерця, він переклав частину вантажу на свого їздового коня. Та все одно йому довелося полишити частину свого устаткування: кайло, лопату, ківш, зайву їжу, кухонне причандалля та всяку всячину.

Сонце було в зеніті, коли чоловік повів коней крізь завісу з лоз та плющів. Тварини безпорадно плуталися в густій рослинності, а щоб вони мали змогу видертися на величезні валуни, їх доводилося попихати. Одного разу кінь під сідлом сильно упав, і чоловік зняв з нього поклажу, 4юб той міг підвестися. Коли кінь, піднявшись, подибав уперед, його хазяїн висунув голову із заростей і пильно подивився на схил пагорба.

"Гидотний слимак!" — гукнув він і зник.

Почувся тріск гілляччя та плющів. Дерева та кущі захиталися сюди-туди — то крізь них продряпувалися коні. Час від часу лунали брязкіт підків об камінь, прокляття або різка команда. А потім почувся голос чоловіка:

Зупинись та поглянь на ці гори чудові!

І не бійся всевладної сили гріха!

Свій рюкзак із гріхами залиш за порогом,

Бо сьогодні уранці зустрінешся з Богом.

Зупинись і озирнись,

Та й на гори по-ди-вись!

Пісня стихла й розтанула вдалині, і разом із запалою тишею до затишної місцини повернувся її дух. Ручай знову задрімав і зашепотів; знову почулося сонне гудіння диких бджіл. Через насичене ароматами повітря попливли пушинки тополь. Між деревами засновигали метелики, а над усім цим запанувало сліпуче сонце. І лише сліди копит на лугу та розрита поверхня пагорка нагадували про шалений вихор життя, що потривожив мир і спокій цього затишного куточка — і полетів геть.